

MAKTABLARDA ZO'RAVONLIKNI OLDINI OLISHNING PSIXOLOGIK MEXANIZMLARI

Kurbanov Ulug'bek Jumayevich

**Farg'ona viloyati Quvasoy shahar maktabgacha va maktab ta'limi bo'limi bolalarni
ijtimoiy-psixologik qo'llab quvvatlash va inkluziv ta'lim ta'lim tashkilotlarida
tarbiyaviy ishlar bo'yicha bosh mutaxassis
<https://doi.org/10.5281/zenodo.8223264>**

2019-yildan boshlab umumiy o'rta ta'lim maktablarida zo'ravonlikni oldini olish maqsadida yangi loyihalar amalga oshiriladi. Bu haqda O'zbekiston Respublikasi Xalq ta'limi vazirligi Matbuot xizmati xabar bermoqda. Jumladan, "Maktablarda zo'ravonlikni oldini olish va ijobiy psixologiyani o'qitish metodikasi" loyihasi o'tkazilishi rejaga kiritilgan. Mazkur besh oylik loyihani amalga oshirishda AQSHlik professor Lori Vulf ishtirok etadi. Professor AQSHda ijobiy psixologiya sohasi mutaxassisi, bir qator ilmiy nashrlar va professional taqdimotlar muallifi. Vulf xonim bolalar va o'qituvchilar o'rtasida stressni boshqarish, shuningdek, bolalarda stress holatini aniqlashga ixtisoslashgan ekspert. Lori Vulf AQSHning turli ta'lim muassasalarida faoliyat yuritgan. Loyiha maktablarda o'quvchilarning emotsional holatini aniqlash va ijobiy psixologiya metodini o'qitish orqali bullingni oldini olish va unga qarshilikni oshirishga qaratilgan. 2019 yilning iyul oyiga qadar pozitiv psixologiya metodi Toshkent shahridagi to'rtta maktabda hamda Nukus, Buxoro, Samarqand va Namangandagi Xalq ta'limi xodimlarini qayta tayyorlash va ularning malakasini oshirish hududiy markazlarida sinovdan o'tkaziladi. "Asosiy e'tibor yurtimizdagi maktablarda ruhiy tushkunlikka tushgan bolalarni aniqlash, shuningdek, o'qituvchi va psixologlar uchun tashkil etilgan trening va mashg'ulotlar orqali stressni yengib o'tishiga ko'mak berishga qaratiladi. Shu bilan birga, loyiha o'qituvchilarga ham stress va ishdan "sovish" holatlarini oldini olishda yordam beradi", deyiladi Xalq ta'limi vazirligi axborotida. Mazkur loyiha doirasida ishtirokchilar imtihon paytida va hayotlarida stressni yengib o'tishga qaratilgan trening, seminar va turli mashg'ulotlarda ishtirok etadilar. Loyiha muvaffaqiyatli amalga oshirilsa ijobiy psixologiya metodi Xalq ta'limi xodimlarini qayta tayyorlash va ularning malakasini oshirish hududiy markazlarining o'qituvchilar va psixologlarini o'qitish dasturlariga joriy etish rejalashtirilgan. Yanvar oyida Vazirlik YUNESKO bilan hamkorlikda umumiy o'rta maktablarda zo'ravonlikni oldini olish loyihasini amalga oshirishni boshladi. Loyiha 2019-2020 yillarda amalga oshiriladi va zo'ravonlikni oldini olishga bag'ishlangan o'quv materillarini O'zbekiston sharoitiga va qonunchiligiga moslashtiriladi. Loyihada yevropalik mutaxassislar ishtirok etishi rejalashtirilgan.

Zo'ravonlik oldini olish bir kunlik tadbirdan ko'proqdir. Zo'ravonlik oldini olishga qaratilgan mitinglar va yig'ilishlar, qo'rqitishning oldini olish dasturini boshlashning ajoyib usuli hisoblanadi. Lekin ular maktabni qo'rqitishning oldini olish uchun yagona narsa emas. Talabalar yig'ilishlar balandligida boshqalarni yaxshi va ko'proq qabul qilishni istashadi, ammo bu his-tuyg'ular tezda mustahkamlanadi. Natijada, maktab ma'murlari muammoni turli burchaklar bilan bartaraf etishga qaratilgan keng ko'lamli, yil bo'yi qo'rqitish oldini olish dasturlarini ishlab chiqishlari kerak. Undan keyin administratorlar, o'qituvchilar va xodimlarni boshqarish. Zo'ravonlik oldini olish dasturlari ko'pincha muvaffaqiyatsizlikka uchraydi, chunki har bir kishi dasturda ishtirok etmaydi. O'qituvchilarni o'qitish paytida zo'ravonlik haqidagi hikoyalarni baham ko'rish yo'llarini toping. Keyinchalik, ular ishlaydigan

va ishlamayotgan narsalar haqida boshqalarga boshqalar bilan baham ko'rish uchun vaqt ajratib turing. Esingizda bo'lsa, eng dahshatli oldini olish dasturlari vaqt o'tishi bilan o'zgarib boradi. Shunday qilib, o'qituvchilar va xodimlarga eksperimentga moslashuvchanlik berilsin. Va nihoyat, barcha maktablarga guvoh bo'lganda, zo'rovonlik bilan shug'ullanish uchun xodimlarni o'qit. Maktabda qo'rqitishning oldini olish borasida ishlaydigan har bir insonga ta'lim berish demakdir. Maktabda zo'ravonlikka chek qo'yishga qanday yordam berishi mumkinligi haqida gapirishingiz mumkin. Kalit butun binoning qo'rqitish oldini olish majburiyatini olgan.

Ko'pincha, murabbiylar yoshroq va himoyasiz o'quvchilarni o'qituvchi yoshlardir. Ular, shuningdek, ijtimoiy jihatdan kurashadigan talabalar bilan sportchilarni birlashtiradi. Ushbu g'oya, talabalarni boshqalarni boshqarish uchun mas'uliyat berishdir. Buni qilganingizda, yosh talabalar boshqalarni sharmanda qilmasliklari mumkinligini bilib olishadi. Va kattaroq o'quvchilarni etakchilik qilish va yaxshi tanlovga da'vat qilishadi. Agar o'quvchilar hurmat bilan munosabatda bo'lishlarini va boshqalarga hurmat bilan munosabatda bo'lishlarini kutsangiz, unda ularni muntazam ravishda eslatib turishingiz kerak. Har chorakda o'tkaziladigan yig'ilishlarni, masalan, impuls nazorati, empati va stereotiplar kabi masalalarni ko'rib chiqing. Ko'proq ma'lumot olishni istagan bolalar uchun oyiga bir marta kichik guruhlarni maslahatchi sifatida tavsiya eting.

References:

1. Topvoldiev, Kazbek. "USE OF ORIENTALISM IN LITERATURE AS RECEPTION OF IMITATION OF THE EASTERN WORLD." Конференции. 2020.
2. Topvoldiev, K. (2020, December). USE OF ORIENTALISM IN LITERATURE AS RECEPTION OF IMITATION OF THE EASTERN WORLD. In Конференции.
3. Джалолова М. А., Мамажоновна Ш. К. O'SMIRLAR XULQIDA NOMOYISHKORLIK G'AYRATLILIK XUSUSIYATLARI TADQIQ ETISH METODOLOGIYASI: Djalolova Mohinur Abdusattor qizi, Mamajonova Shohista Kamolovna, Farg'ona davlat universiteti psixologiya kafedrası o'qituvchilari //Образование и инновационные исследования международный научно-методический журнал. – 2022. – №. 6. – С. 287-292.
4. Джалолова, Мохинур Абдусатторовна, and Шохиста Камоловна Мамажоновна. "O'SMIRLAR XULQIDA NOMOYISHKORLIK G'AYRATLILIK XUSUSIYATLARI TADQIQ ETISH METODOLOGIYASI:
5. Mohinur Abdusattor qizi, Mamajonova Shohista Kamolovna, Farg'ona davlat universiteti psixologiya kafedrası o'qituvchilari." Образование и инновационные исследования международный научно-методический журнал 6 (2022): 287-292.
6. Джалолова, М. А., & Мамажоновна, Ш. К. (2022). O'SMIRLAR XULQIDA NOMOYISHKORLIK G'AYRATLILIK XUSUSIYATLARI TADQIQ ETISH METODOLOGIYASI:
7. Djalolova Mohinur Abdusattor qizi, .Mamajonova Shohista Kamolovna, Farg'ona davlat universiteti psixologiya kafedrası o'qituvchilari. Образование и инновационные исследования международный научно-методический журнал, (6), 287-292.
8. Djalolova M., Karimov J. PSYCHOLOGICAL HEALTH AND ITS FUNDAMENTALS //Conference Zone. – 2021. – С. 195-197.
9. Djalolova, M., and J. Karimov. "PSYCHOLOGICAL HEALTH AND ITS FUNDAMENTALS." Conference Zone. 2021.

10. Djalolova, M., & Karimov, J. (2021, December). PSYCHOLOGICAL HEALTH AND ITS FUNDAMENTALS. In Conference Zone (pp. 195-197).
11. Djalolova M., Nizomjon o'g'li Q. H. IJODIY QOBILIYAT MUAMMOSINING JAHON PSIXOLOGLARI TOMONIDAN O'RGANILISHI //Conference Zone. – 2022. – C. 429-438.
12. Djalolova, Mohinur, and Qodirov Hasanboy Nizomjon o'g'li. "IJODIY QOBILIYAT MUAMMOSINING JAHON PSIXOLOGLARI TOMONIDAN O'RGANILISHI." Conference Zone. 2022.
13. Djalolova, M., & Nizomjon o'g'li, Q. H. (2022, December). IJODIY QOBILIYAT MUAMMOSINING JAHON PSIXOLOGLARI TOMONIDAN O'RGANILISHI. In Conference Zone (pp. 429-438).

